

บทที่ 2 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว (ตารางที่ 2.1) โดยอัตราเพิ่มของผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ตามราคาปี 2515 จะเห็นว่าเมื่อเทียบกับปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (ปี 2524) มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.08 ในปี 2525 และร้อยละ 36.75 ในปี 2530 มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 21.2 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าผลิตภัณฑ์รวมของภาคเหนือเล็กน้อย และมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยเท่ากับผลิตภัณฑ์รวมภายในประเทศ สาขาเศรษฐกิจที่มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การไฟฟ้า และประปา (ร้อยละ 103.47) รองลงมาได้แก่ สาขาการธนาคาร การประกันภัยและสถาบันการเงินอื่น ๆ (ร้อยละ 46.89) สาขาบริการและอื่น ๆ (ร้อยละ 35.82) สาขาการก่อสร้าง (ร้อยละ 30.52) สาขาการอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ร้อยละ 28.80) สาขามีอัตราเพิ่มเฉลี่ยรองต่ำสุดคือ สาขาเกษตรกรรม (ร้อยละ 7.72) และต่ำที่สุดคือ สาขาการขุดแร่โลหะและอโลหะ (ร้อยละ -41.00) สาขาเกษตรกรรมถึงแม้ว่าจะมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยเกือบอันดับสุดท้ายแต่มูลค่าเมื่อเทียบกับรายได้หรือผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัดจะเห็นได้ว่า สาขาเกษตรกรรมยังคงเป็นแหล่งรายได้หลักของจังหวัด รองลงมาคือ สาขาบริการและอื่น ๆ สาขาการไฟฟ้าและประปาซึ่งมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยสูงสุดมีมูลค่าเมื่อเทียบกับรายได้หรือผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัดเฉลี่ยแล้วมีเพียงร้อยละ 2 เท่านั้น (ตารางที่ 2.2) เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่มีลักษณะเอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตหลายประการ เช่น มีสภาพทางธรรมชาติที่สวยงามสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก เป็นต้น และเนื่องจากแผนพัฒนาประเทศที่ต้องการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่างๆ เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างภาคซึ่งมีกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางความเจริญในทุก ๆ ด้านและเพื่อลดอัตราการอพยพเคลื่อนย้ายประชากรเข้าสู่กรุงเทพฯ ซึ่งนับวันจะทวีจำนวนมากขึ้น นับจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (ปี 2520-2524) ฉบับที่ 5 (ปี 2525-2529) และฉบับที่ 6 (ปี 2530-2534) จังหวัดเชียงใหม่ได้ถูกกำหนดให้ทำหน้าที่เป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนบน ดังนั้นจังหวัดเชียงใหม่จึงได้รับการพัฒนา ปรับปรุงทั้ง โครงสร้าง และบริการขึ้นพื้นฐานทางด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของเทศบาลเมืองหลัก ตลอดจนการปรับปรุงระบบ

ตารางที่ 2.1 : ผลิตภัณฑ์รวมภายในประเทศ ผลิตภัณฑ์รวมของภาคเหนือ ผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ และอัตราเพิ่ม ปี 2524-2530 ตามราคาปี 2515

	2524	2525	2526	2527	2528	2529	2530	เฉลี่ย/ปี
ผลิตภัณฑ์รวมภายในประเทศ	318,439	331,379	355,408	380,739	394,113	411,814	446,361	-
(อัตราเพิ่ม)	-	(4.06)	(11.61)	(19.56)	(23.76)	(29.32)	(40.17)	(21.41)
ผลิตภัณฑ์รวมของภาคเหนือ	40,279	42,138	44,469	49,260	51,002	51,191	52,326	-
(อัตราเพิ่ม)	-	(4.61)	(10.40)	(22.30)	(26.62)	(27.09)	(29.91)	(20.15)
ผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัดเชียงใหม่	6,555	6,888	7,332	7,991	8,006	8,455	8,964	-
(อัตราเพิ่ม)	-	(5.08)	(11.85)	(21.90)	(22.14)	(28.98)	(36.75)	(21.12)

(หน่วย : ล้านบาท)

ที่มา : ศูนย์พัฒนาภาคเหนือ

ตัวเลขในวงเล็บจากการคำนวณโดยเปรียบเทียบปี 2524 ซึ่งให้เท่ากับ 100

ตารางที่ 2.2 : ผลสัมฤทธิ์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ใหม่จำแนกตามสาขาเศรษฐกิจและอัตราเพิ่มปี 2524-2530 ตามราคาปี 2515

(หน่วย : ล้านบาท)

	2524	2525	2526	2527	2528	2529	2530	เฉลี่ย/ปี
เกษตรกรรม (อัตราเพิ่ม)	1,929	1,960	2,024	2,217	1,935	2,275	2,344	-
การขุดแร่โลหะและอโลหะ (อัตราเพิ่ม)	100	104	46	40	(0.31)	(17.93)	(21.51)	(7.72)
การอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (อัตราเพิ่ม)	533	(4.00)	(-54.00)	(-60.00)	(-50.00)	(-5.00)	(-81.00)	(-41.00)
การก่อสร้าง (อัตราเพิ่ม)	416	533	575	600	797	763	851	-
การไฟฟ้าและประปา (อัตราเพิ่ม)	91	(0)	(7.88)	(12.57)	(49.53)	(43.15)	(59.66)	(28.80)
การคมนาคมขนส่ง (อัตราเพิ่ม)	547	437	478	751	545	471	447	-
		(5.04)	(14.90)	(80.52)	(31.00)	(13.22)	(7.45)	(30.52)
		117	132	141	225	239	257	-
		(28.57)	(45.05)	(54.94)	(147.25)	(162.63)	(182.41)	(103.47)
		543	573	551	508	651	723	-
		(-0.73)	(4.75)	(0.73)	(-8.04)	(19.01)	(32.17)	(7.98)

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

	2524	2525	2526	2527	2528	2529	2530	เฉลี่ย/ปี
การพาณิชย์กรรมการค้าส่ง และการค้าปลีก (อัตราเพิ่ม)	812 -	890 (9.60)	886 (9.11)	969 (19.33)	1,110 (36.70)	967 (19.08)	1,055 (29.93)	- (20.62)
การธนาคารประกันภัย และ สถาบันการเงินอื่น ๆ (อัตราเพิ่ม)	161 -	179 (11.18)	221 (37.26)	236 (46.58)	242 (50.31)	241 (49.69)	300 (86.33)	- (46.89)
ที่อยู่อาศัย (อัตราเพิ่ม)	336 -	347 (3.27)	357 (6.25)	370 (10.12)	386 (14.88)	400 (19.05)	412 (22.62)	- (12.70)
การบริหารและการป้องกัน (อัตราเพิ่ม)	446 -	493 (5.80)	589 (26.40)	564 (21.03)	619 (32.83)	648 (39.05)	657 (40.98)	- (27.68)
การบริหารอื่น ๆ (อัตราเพิ่ม)	1,164 -	1,285 (10.39)	1,451 (24.65)	1,552 (33.33)	1,594 (36.94)	1,705 (46.48)	1,899 (63.14)	- (35.82)
รายได้หรือผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด (อัตราเพิ่ม)	6,555 -	6,888 (5.08)	7,332 (11.85)	7,991 (21.90)	8,006 (22.14)	8,455 (28.98)	8,964 (36.75)	- (21.12)

ที่มา : ศูนย์พัฒนาภาคเหนือ
ตัวเลขในวงเล็บ เป็นการคำนวณโดยเปรียบเทียบที่ 2524 ซึ่งใหม่ค่าเท่ากับ 100

บริหาร และการคลังของเทศบาลเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ และเพื่อให้จังหวัดเชียงใหม่เป็น ศูนย์กลางของความเจริญด้านต่าง ๆ ได้แก่ ศูนย์กลางการปกครอง, สาธารณสุข, การศึกษา, การค้าและพาณิชย์กรรม, การอุตสาหกรรม, การคมนาคมและขนส่ง ตลอดจนเป็นศูนย์กลาง การท่องเที่ยว

2.1 อำเภอเมืองเชียงใหม่

2.1.1 สภาพทั่วไป

อำเภอเมืองเชียงใหม่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเมืองหลักมากที่สุดเนื่องจาก เป็นอำเภอศูนย์กลางของจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 751 กิโลเมตรตามเส้นทางรถไฟ และ 819 กิโลเมตรตามเส้นทางรถยนต์

พื้นที่ทั่วไปทางทิศตะวันตกของอำเภอเป็นภูเขาที่อุดมไปด้วยป่าไม้หนาชนิด ยอดเขาที่สูงที่สุดคือ ดอยปุยสูง 1,685 เมตรจากระดับน้ำทะเล แนวเขาทอดยาวจากทิศเหนือ ไปทิศใต้เป็นอาณาเขตธรรมชาติกั้นระหว่าง อำเภอเมืองเชียงใหม่กับอำเภอแมริม และอำเภอ หางดง ทิศตะวันออกเป็นที่ราบโดยตลอดซึ่งมีความสูง 307 เมตรจากระดับน้ำทะเลและมีแม่น้ำปิง ไหลผ่าน

อาณาเขตติดต่อ

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอแมริม
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสารภีและอำเภอหางดง
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอสารภี, อำเภอสันทราย และอำเภอสันกำแพง
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอแมริม และอำเภอหางดง

จำนวนพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ทั้งหมดมีประมาณ 172.27 ตารางกิโลเมตร (107,669 ไร่)^{1/} โดยแยกออกเป็น

พื้นที่ป่าและเขาประมาณ	96	ตารางกิโลเมตร (60,000 ไร่)
- พื้นที่ป่าที่ยังคงสภาพ	42 ^{1/}	ตารางกิโลเมตร (26,250 ไร่)
- พื้นที่ป่าเสื่อมสภาพและอื่น ๆ	54 ^{1/}	ตารางกิโลเมตร (33,750 ไร่)

พื้นที่ถือครองทำประโยชน์	76.27 ^{1/}	ตารางกิโลเมตร (47,669 ไร่)
- พื้นที่นา	39.55 ^{1/}	ตารางกิโลเมตร (24,719 ไร่)
- พื้นที่ไร่และสวน	18.32 ^{1/}	ตารางกิโลเมตร (11,450 ไร่)
- พื้นที่อาศัยและอื่น ๆ	18.40 ^{1/}	ตารางกิโลเมตร (11,500 ไร่) ^{1/}

หมายเหตุ : ^{1/} จากการคำนวณ

1 ตารางกิโลเมตรเท่ากับ 625 ไร่.

ที่มา : ที่ทำการปกครองอำเภอเมืองเชียงใหม่

การปกครอง อำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นเขตการปกครองออกเป็นเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาลมี 16 ตำบล 55 หมู่บ้าน มีหน่วยงานการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น 2 หน่วยงาน คือ เทศบาลนครเชียงใหม่ และสภาภิบาลช้างเผือก

นอกจากนี้ยังมีส่วนราชการอื่น ๆ ที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่อีก 2 ประเภทคือ ส่วนราชการที่อยู่ในสังกัดอำเภอโดยตรงมี 12 หน่วยงาน และส่วนราชการที่สังกัดส่วนราชการกลางมี 53 หน่วยงาน

การคมนาคม อำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางที่มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกที่สุดสามารถติดต่อไปยังอำเภอและจังหวัดต่าง ๆ ได้ทั้งโดยทางรถไฟ, รถยนต์ และเครื่องบิน

2.1.2 สภาพเศรษฐกิจ

อำเภอเมืองเชียงใหม่มีระดับความเจริญสูงกว่าทุกอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น มีโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจสมบูรณ์กว่า เป็นศูนย์กลางการพาณิชย์กรรม การค้าส่งและค้าปลีก นอกจากนี้ยังมีบริการอื่น ๆ และการก่อสร้างอาคารพาณิชย์และที่อยู่อาศัยได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นทำให้ประชากรสามารถเลือกประกอบอาชีพได้หลายสาขา ซึ่งสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญที่ทำรายได้ให้แก่อำเภอเมืองเชียงใหม่ได้แก่

สาขาอุตสาหกรรม

การอุตสาหกรรมนับว่ามีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของอำเภอเมืองเชียงใหม่มาก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ทำรายได้ให้แก่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ใน

สัดส่วนค่อนข้างสูง ก่อให้เกิดการจ้างงานและมีผลเชื่อมโยงไปสู่ธุรกิจอื่น ๆ เช่น ธุรกิจโรงแรม สถานบริการอาหารและเครื่องดื่ม ร้านค้าของที่ระลึก สถานเริงรมย์และธุรกิจนำเที่ยว เป็นต้น

อุตสาหกรรมบริการ เป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่มีความสำคัญโดยเฉพาะอุตสาหกรรมบริการที่เป็นกิจการขนาดย่อมที่ทำการผลิตเพื่อสนองตอบความต้องการในจังหวัด เช่น โรงซ่อมเครื่องยนต์ ซ่อมอุปกรณ์การเกษตร ซ่อมรถยนต์ ทำชิ้นส่วนและอุปกรณ์เครื่องจักรต่าง ๆ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เงินลงทุนไม่มาก และมีเทคโนโลยีง่าย ๆ ทำให้มีความเคลื่อนไหวด้านจำนวนโรงงานสูง โดยมีภาวะเศรษฐกิจเป็นตัวแปรสำคัญ กล่าวคือ หากภาวะเศรษฐกิจดี โรงงานประเภทนี้จะเพิ่มขึ้น ในทางตรงข้ามหากภาวะเศรษฐกิจซบเซา โรงงานประเภทนี้จะเลิกกิจการมากเช่นกัน (สำนักงานอุตสาหกรรม จังหวัดเชียงใหม่, 2532)

สาขาพาณิชย์กรรมการค้าส่งและการค้าปลีก

การพาณิชย์กรรมการค้าส่งและการค้าปลีกเป็นอีกสาขาหนึ่งที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของอำเภอเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากอำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทั้งทางบกและทางอากาศ เป็นเหตุให้เป็นแหล่งศูนย์รวมสินค้าทุกชนิดก่อนจะกระจายไปยังอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง

สาขาคมนาคมและการขนส่ง

การคมนาคมและการขนส่งอำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมและการขนส่งทั้งทางบกและทางอากาศ ซึ่งทำการขนส่งสินค้า ขนส่งโดยสาร เป็นสำคัญ

สาขาการบริการอื่น ๆ

การบริการสำคัญได้แก่ การบริการอาหารและเครื่องดื่ม สถานเริงรมย์ ธุรกิจ-โรงแรม เป็นต้น เนื่องจากอำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางหลายสาขา ทำให้มีประชากรเดินทางเข้ามาอำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก การบริการจึงเป็นสาขาหลักสาขาหนึ่งที่ได้รับผลเชื่อมโยงมาจากธุรกิจสาขาอื่นเพื่อมีไว้บริการในรูปแบบต่าง ๆ ตามความต้องการ

สาขากสิกรรม

การกสิกรรมของอำเภอเมืองเชียงใหม่ยังคงมีความสำคัญอยู่ โดยพื้นที่ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งหมดยังคงเป็นพื้นที่ถือครองทำการเกษตรอยู่ และมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นครัวเรือนเกษตรอยู่ประมาณร้อยละ 20 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ พิเศษธุรกิจที่สำคัญ คือ ข้าว, ลำไย, ถั่วเหลือง, และพืชผัก ฯลฯ

การปศุสัตว์ และการประมงถึงแม้จะมีแต่ก็ไม่ได้มีความสำคัญมากนัก

นอกจากนี้ยังมีสาขาอื่น ๆ อีกเช่น การธนาคารการประกันภัยและสถาบันการเงินอื่น ๆ ที่อยู่อาศัย, การก่อสร้าง เป็นต้น

2.1.3 สภาพสังคม

โครงสร้างประชากร

ประชากรในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ประกอบด้วย ชาวไทยภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคอื่น ๆ รวมถึงประชากรต่างชาติและชาวไทยภูเขา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาได้แก่ ศาสนาคริสต์ และอิสลาม

ในปี 2532 อำเภอเมืองเชียงใหม่ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 234,490 คน

เพิ่มขึ้นจากปี 2531 ร้อยละ 9.4 เป็นชายจำนวน 120,397 คน (ร้อยละ 51.34)

เพิ่มขึ้นจากปี 2531 ร้อยละ 10.7 เป็นหญิงจำนวน 114,093 คน (ร้อยละ 48.66)

เพิ่มขึ้นจากปี 2531 ร้อยละ 8 การเพิ่มขึ้นของประชากรจากสาเหตุหลายประการ เช่น การอพยพถิ่นฐานของประชากรโดยมีเหตุจูงใจทำให้เกิดมีการย้ายเข้ามาอยู่อาศัย คือ แรงจูงใจทางด้านรายได้ โอกาสได้งานและค่าตอบแทนจากการทำงานค้ำค้ำกว่าการดำรงชีวิตอยู่ที่เดิม และการย้ายเข้ามารับราชการในหน่วยงานต่าง ๆ อีกสาเหตุหนึ่งมาจากอัตราการเกิดโดยมีอัตราการเกิดเฉลี่ยร้อยละ 0.95 ในปี 2532 ลดลงจากปี 2531 ร้อยละ 9.4 ซึ่งต่ำกว่าแผนพัฒนาฯ (ร้อยละ 1.3) กำหนด และอัตราการตาย โดยในปี 2532 มีอัตราการตายเฉลี่ย ร้อยละ 0.29 ของประชากรทั้งหมด ลดลงจากปี 2531 ร้อยละ 33.57 (ตารางที่ 2.3)

ความหนาแน่นของประชากร

อำเภอเมืองเชียงใหม่มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 37,088 ครัวเรือน (44,836 หลังคาเรือน) มีประชากรเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 1,539 คนต่อตารางกิโลเมตรโดยในเขตเทศบาลมีความหนาแน่นมากที่สุด (4,864 คนต่อตารางกิโลเมตร) จำนวนประชากรเฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 6.32 คนต่อครัวเรือน (5.23 คนต่อหลังคาเรือน) ในเขตเทศบาลจำนวนประชากรเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงที่สุดประมาณ 7.2 คนต่อครัวเรือน (5.39 คนต่อหลังคาเรือน) ความหนาแน่นของประชากรที่สูงนี้ก็เนื่องมาจากการรวมกลุ่มกันเพื่อผลประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจเพราะในเขตตัวเมืองมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลายสาขาที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง เช่น การอุตสาหกรรม การค้า และบริการ ฯลฯ ในตัวเมืองจึงเต็มไปด้วยสินค้าและบริการต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางการบริหารของจังหวัด และหน่วยงานอื่น ๆ ทำให้การขยายตัวของประชากรเป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ดังนั้นประชากรในเขตเมืองจึงมีความหนาแน่นมากกว่า

การจ้างงาน

การจ้างงานภายในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมในภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ โดยมีการจ้างงานมากที่สุดในกิจการประเภทยานยนต์ ขยายปลีกภัตตาคารและโรงแรมรองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิต กิจการบริการชุมชน บริการสังคมและบริการส่วนบุคคล บริการการเงินประกันภัย อสังหาริมทรัพย์และธุรกิจ นอกจากนี้ยังมีการจ้างงานในงานเกี่ยวกับการเกษตร เช่น การรับจ้างปลูก และเก็บเกี่ยวพืชเศรษฐกิจต่าง ๆ เป็นต้น

สถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและการบริการในจังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองมากที่สุด โดยมีจำนวนสถานประกอบการ 2,703 แห่ง หรือร้อยละ 69.70 ของสถานประกอบการทั้งหมด (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่, 2532) เนื่องจากอำเภอเมืองเป็นศูนย์กลางของความเจริญก้าวหน้าในแทบทุกสาขาเศรษฐกิจ และมีสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่เมื่อเปรียบเทียบกับอำเภออื่น ๆ

ตารางที่ 2.3 : พื้นที่ จำนวน และความหนาแน่นของประชากรจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2532

	เขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	อ. เมืองเชียงใหม่
พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร) ^{1/}	35.85	116.51	152.36
จำนวนประชากรทั้งหมด ^{1/}	174,373	60,117	234,490
(อัตราเพิ่มจากปี 2531) ^{๑/}	(7.6)	(15.0)	(9.4)
จำนวนประชากรชาย	88,917	31,480	120,397
(อัตราเพิ่มจากปี 2531) ^{๑/}	(9.6)	(14.0)	(10.7)
จำนวนประชากรหญิง	85,456	28,637	114,093
(อัตราเพิ่มจากปี 2531) ^{๑/}	(5.6)	(16.1)	(8.0)
จำนวนประชากรเกิด ^{2/}	1,577	572	2,149
ร้อยละ	0.99	0.88	0.95
(อัตราเพิ่มจากปี 2531) ^{๑/}	(-4.48)	(-20.66)	(-9.40)
จำนวนประชากรตาย ^{2/}	417	240	657
ร้อยละ	0.26	0.37	0.29
(อัตราเพิ่มจากปี 2531) ^{๑/}	(-41.26)	(-13.98)	(-33.57)

ตารางที่ 2.3 : ต่อ

	เขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	อ. เมืองเชียงใหม่
จำนวนการตาย ^{2/} ร้อยละ (อัตราเพิ่มจากปี 2531) ^{3/}	4 0.25 (-80.95)	2 0.35 (0.00)	6 0.28 (-73.91)
จำนวนการเกิดไร้ชีพ ^{2/} (อัตราเพิ่มจากปี 2531) ^{3/}	-	-	-
จำนวนการตาย ^{2/} ร้อยละ (อัตราเพิ่มจากปี 2531) ^{3/}	-	-	-
จำนวนครัวเรือน ^{1/} (อัตราเพิ่มจากปี 2531) ^{3/}	24,189 (0.37)	12,899 (0.18)	37,088 (0.30)
จำนวนหลังคาเรือน ^{1/} (อัตราเพิ่มจากปี 2531) ^{3/}	32,308 (0.08)	12,528 (0.03)	44,835 (0.07)

ตารางที่ 2.3 : ต่อ

	เขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	อ. เมือง เชียงใหม่
จำนวนประชากรเฉลี่ยต่อพื้นที่ (คน ตารางกิโลเมตร) ^{1/}	4,864.90 (7.61)	515.98 (15.01)	1,539.06 (9.41)
จำนวนประชากรเฉลี่ยต่อหลังคาเรือน ^{1/} (อัตราเพิ่มจากปี 2531) ^{3/}	7.20 (7.14)	4.66 (15.06)	6.32 (8.96)
จำนวนประชากรเฉลี่ยต่อหลังคาเรือน ^{1/} (อัตราเพิ่มจากปี 2531) ^{3/}	5.39 (7.37)	4.79 (14.86)	5.23 (9.41)

ที่มา : 1/ ทำการปกครองจังหวัดเชียงใหม่

2/ กองแผนงาน สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่

3/ จากการคำนวณ ตัวเลขในวงเล็บมีหน่วยเป็นร้อยละ

หมายเหตุ : ปัจจุบันพื้นที่ในเขตเทศบาลได้ประกาศขยายเพิ่มเป็น 40.18 ตารางกิโลเมตรแต่เพื่อความสอดคล้องกับข้อมูลต่าง ๆ

ในการศึกษาข้อมูลบางประเภทจากสำหรัจังหวัดเชียงใหม่ และทำกากรปกครองจังหวัดเชียงใหม่

ซึ่งแหล่งข้อมูลทั้งสองจะไม่ตรงกันแต่ยังคงมีความสอดคล้องไปในทางเดียวกัน ในการศึกษาจะยึดข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ

ตามความข้างต้นนี้ เป็นสำคัญ

2.1.4 สภาพสาธารณสุข

อำเภอเมืองเชียงใหม่ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางทางด้านสาธารณสุข และมีความเจริญก้าวหน้าและทันสมัยมากที่สุด หากเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือ เนื่องจากเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีคณะแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทย์ และคณะพยาบาลศาสตร์ ซึ่งในแต่ละปีสามารถผลิตบุคลากรให้บริการแก่ประชาชน รวมทั้งแพทย์ที่เป็นทั้งอาจารย์ และแพทย์ที่รักษาโรคโดยตรงมีเป็นจำนวนมาก ประกอบกับเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาล และสถานพยาบาลที่ทันสมัยทั้งของรัฐบาลและเอกชน ซึ่งกระจุกตัวอยู่เฉพาะอำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นส่วนใหญ่ ดังเช่น

ทรัพยากรสาธารณสุขด้านสถานบริการ (ตาราง 2.4)

มีโรงพยาบาลที่มีเตียงทั้งรัฐบาลและเอกชนรวมจำนวน 19 แห่ง มีเตียงรวมทั้งหมดจำนวน 4,110 เตียง คลินิกเอกชนจำนวน 151 แห่ง และร้านขายยาจำนวน 115 แห่ง และอื่น ๆ

ทรัพยากรสาธารณสุขด้านบุคลากร (ตาราง 2.5)

มีบุคลากรที่เป็นแพทย์ทั้งรัฐบาลและเอกชน จำนวน 511 คนเมื่อคิดเทียบอัตราส่วนต่อจำนวนประชากรเท่ากับ 1:435.60 จำนวนทันตแพทย์มี 20 คนคิดเป็นอัตราส่วนต่อประชากรเท่ากับ 1:16,485.70 จำนวนเภสัชกรมี 49 คนคิดเป็นอัตราส่วนต่อประชากรเท่ากับ 1:3,695.06 จำนวนพยาบาลมี 1,170 คนคิดเป็นอัตราส่วนต่อประชากรเท่ากับ 1:193.77

สาธารณสุขด้านสุขภาพของประชากร

สาเหตุการตายที่สำคัญของประชากรไม่นับรวมการตายด้วยชราภาพมีสาเหตุการตายที่สำคัญ 5 สาเหตุใหญ่ ๆ คือ (ตารางที่ 2.6)

- โรคหัวใจทกชนิด
- มะเร็งทกชนิด
- อุบัติเหตุต่าง ๆ
- เส้นเลือดในสมองแตก/โรคเกี่ยวกับสมอง
- ไม่ทราบสาเหตุ

ตารางที่ 2.4 : ทรัพยากรสาธารณสุขระดับสถานบริการ ของอำเภอเมืองเชียงใหม่ ปี 2532

ประเภทสถานบริการ	เขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	ด. เมืองเชียงใหม่
สังกัดกระทรวงสาธารณสุข			
- ร.พ. มีเตียง	4	-	4
- อื่น ๆ	3	9 ^{1/}	12
จำนวนเตียงรวม	1,050	-	1,050
นอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุขและเฉพาะกิจ			
- ร.พ. มีเตียง	4	1	5
- อื่น ๆ	7 ^{2/}	-	7
จำนวนเตียงรวม	2,110	30	2,140
เอกทัน			
- ร.พ. มีเตียง	10	-	10
- อื่น ๆ			-
คลินิกแพทย์	145	6	151
คลินิกทันตกรรม	n.a	n.a	44
สถานที่ยาแผนโบราณ	n.a	n.a	151
สถานที่ยาแผนโบราณ	n.a	n.a	13
จำนวนเตียงรวม	820	-	820
รวม ร.พ. มีเตียง = 19 แห่ง จำนวนเตียง = 4,110 เตียง			

หมายเหตุ : n.a ไม่มีข้อมูล และ/หรือ ไม่สามารถแยกได้

1/ หมายถึง สถานีอนามัยตำบล

2/ รวมศูนย์บริการสาธารณสุขในเขตเทศบาล 6 ศูนย์

ที่มา : ฝ่ายเภสัชกร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
กองแผนงาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 2.5 : ทรัพยากรสาธารณสุขด้านบุคลากรของอำเภอเมืองเชียงใหม่ ปี 2531-2532

บุคลากรสาธารณสุข	จำนวน ^{1/}	อัตราส่วนต่อประชากร ^{2/}
แพทย์	511	1: 458.9
ทันตแพทย์	20	1: 11,724.5
เภสัชกร	49	1: 4,785.5
พยาบาลวิชาชีพ	1,170	1: 200.4
พยาบาลเทคนิค	142	1: 1,651.3
ทันตภิบาล	2	1: 117,245.0
ผู้ช่วยพยาบาล	1,219	1: 192.4
ผดุงครรภ์อนามัย	71	1: 3,302.7
พนักงานอนามัย	56	1: 4,187.3

ที่มา : ^{1/} จากกองแผนงาน สาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
^{2/} จากการคำนวณ (ประชากรปี 2532 = 234,490)

ตารางที่ 2.6 : สาเหตุการตายที่สำคัญของประชากรในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ปี 2531-2532

สาเหตุการตาย	จำนวน ^{1/}	ร้อยละของประชากร ^{2/}
1. ชราภาพ	278	0.118
2. โรคหัวใจทุกชนิด	243	0.104
3. มะเร็งทุกชนิด	100	0.043
4. อุบัติเหตุต่าง ๆ	75	0.032
5. เส้นเลือดในสมองแตก/เกี่ยวกับสมอง	53	0.023
6. สาเหตุอื่น ๆ ไม่ทราบสาเหตุ	28	0.012
7. มาต้วตาย	22	0.009
8. โรคติดเชื้อทางเดินหายใจ	22	0.009
9. โรคตับทุกชนิด	21	0.009
10. เบาหวาน	24	0.010
11. อื่น ๆ	n.a	n.a

ที่มา : ^{1/} รวบรวมจาก กองสาธารณสุขเทศบาลนครเชียงใหม่ และกองแผนงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
^{2/} จากการคำนวณ ประชากรปี 2532=234,490 คน
n.a ไม่มีข้อมูล หรือไม่สามารถแยกได้

การป่วยด้วยโรคที่เฝ้าระวังที่สำคัญ 5 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ (ตารางที่ 2.7)

- ไข้ไม่ทราบสาเหตุ
- ตาแดง
- ไข้หวัดใหญ่
- อาหารเป็นพิษ
- บิด

สำหรับประชากรที่ป่วยและได้รับการรักษา โรคในแผนกผู้ป่วยนอกซึ่งตามรายงาน 504 ของเทศบาลที่รวบรวมจากศูนย์บริการสาธารณสุข 6 ศูนย์ และโรงพยาบาลเทศบาล ถึงแม้จะเป็นจำนวนผู้ป่วยรวมของจังหวัดเชียงใหม่ คาดว่าประชากรส่วนใหญ่ที่ป่วยและรักษา ณ สถานบริการดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ซึ่งพิจำแนกกลุ่มโรคที่สำคัญ 5 กลุ่มโรค ใหญ่ ๆ คือ (ไม่นับรวม กิจกรรมอื่น ๆ) (ตารางที่ 2.8)

- โรคระบบหายใจ
- อาการและภาวะที่กำหนดไม่ชัดเจน
- โรคเกี่ยวกับคอไ้ต่อ โภชนาการ และเมตาบอลิซึม
- อุบัติเหตุ การถูกพิษ
- โรคระบบไหลเวียนเลือด

ตารางที่ 2.7 : การเจ็บป่วยด้วยโรคที่ต้องเฝ้าระวังที่สำคัญของอำเภอเมืองเชียงใหม่ ปี 2532

กลุ่มโรค	จำนวน ^{1/}	ร้อยละของประชากร ^{2/}
1. ไข้ไม่ทราบสาเหตุ	669	0.285
2. ตาแดง	184	0.078
3. อูจจาระร่วง	156	0.066
4. ไข้หวัดใหญ่	71	0.030
5. อาหารเป็นพิษ	51	0.022
6. หิด	41	0.022
7. อื่น ๆ	n.a	n.a

ที่มา : ^{1/} รวบรวมจากงานระบาดวิทยา งานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อของสาธารณสุขเทศบาลนครเชียงใหม่ และระบาดวิทยา สาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ (ร.ง. 506)

^{2/} จากการคำนวณ ประชากรปี 2532 = 234,490 คน

n.a. ไม่มีข้อมูล หรือไม่สามารถแยกได้

ตารางที่ 2.8 : จำนวนของผู้ป่วยนอกจำแนกตามกลุ่มโรคของจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2532

กลุ่มโรค	จำนวน(คน)	ร้อยละ ของประชากร ^{1/}
1. โรคติดเชื้อและปรสิต	2,288	0.976
2. เนื้องอก	26	0.011
3. โรคเกี่ยวกับต่อมไร้ท่อ, โภชนาการ และเมตาบอลิซึม	3,220	1.373
4. โรคเลือดและอวัยวะสร้างเลือด	32	0.014
5. ภาวะแปรปรวนทางจิต	1,691	0.721
6. ระบบประสาทและอวัยวะสัมผัส	2,123	0.905
7. โรคระบบไหลเวียนเลือด	3,013	1.285
8. โรคระบบหายใจ	9,868	4.208
9. โรคระบบย่อยอาหาร	2,655	1.132
10. โรคระบบอวัยวะสืบพันธุ์ร่วมปัสสาวะ	1,822	0.777
11. ภาวะแทรกซ้อนในการตั้งครรภ์ การคลอด และระยะอยู่ไฟ	49	0.021
12. โรคผิวหนัง และเนื้อใต้ผิวหนัง	2,750	1.173
13. โรคระบบเนื้อกล้ามเนื้อ รวมโครงร่าง ๆ และเนื้อยึดเสริม	2,816	1.201
14. รูมิปริตแต่กำเนิด	2	0.008
15. สาเหตุบางอย่าง ทางพยาธิภายใน และมฤตภาพที่เกี่ยวกับการคลอด	3	0.013
16. อาการและภาวะที่กำหนดไม่ชัดเจน	9,122	3.890
17. อุบัติเหตุ การถูกพิษ และพลวเหตุ	3,170	1.352

ที่มา : กองสาธารณสุข เทศบาลนครเชียงใหม่

หมายเหตุ : - รวบรวมจากศูนย์บริการสาธารณสุขในเขตเทศบาล 6 ศูนย์ (ป่าตัน, ช้างเผือก, ท่าสะต๋อย, ช้างคลาน, ประดู่เชียงใหม่, และบ้านเด่น และ ร.พ. เทศบาล (แม่ ร.ง. 504)
- ไม่นับรวม กิจกรรมอื่น ๆ จำนวน 10,360 คน
- ^{1/} จากการคำนวณ (ประชากรปี 2532 = 234,490 คน)